

MONTESQUIEU INSTITUUT

VERSTERKING PARLEMENTAIR ONDERZOEK NODIG

In de aanloop naar de verkiezingen op 9 juni a.s. is ons parlementair stelsel weer volop in discussie. Daar is ook alle reden toe. Het parlement als institutie is in Nederland bijzonder zwak. Vooral de Tweede Kamer is slechts een samenraapsel van fracties en individuele parlementariërs. Zij maken gezamenlijk nauwelijks een vuist tegen de regering. Het machtsevenwicht tussen regering en Tweede Kamer is hierdoor verstoord. Het is de regering die de politieke agenda bepaalt, de Tweede Kamer volgt alleen maar. Hierdoor heeft de regering het relatief gemakkelijk. De invloed van de Tweede Kamer beperkt zich doorgaans tot het uitdelen van speldenprikken. Buitenlandse voorbeelden laten zien dat het ook anders kan. Zelfs in Engeland waar de politieke verhoudingen sterk zijn gepolariseerd met de regering als de bovenliggende partij, neemt de House of Commons een sterkere positie in dan in Nederland de Tweede Kamer.

Een mogelijkheid om het tij te keren is dat de Tweede Kamer meer en grondiger eigen onderzoek gaat doen. Daarbij doel ik niet in de eerste plaats op parlementaire enquêtes zoals deze tot nog toe meestal hebben plaatsgevonden. Als het naar aanleiding van een politiek gevoelige kwestie of gebeurtenis in de eerste plaats aankomt op een zorgvuldige en objectieve vaststelling van de feiten en of daarbij sprake is geweest van verwijtbaar gedrag van individuele ambtenaren, ministers of Kamerleden is de Tweede Kamer als onderzoeksinstantie minder geschikt. In dat geval kan beter een onafhankelijke externe commissie worden ingesteld. Dat wil niet zeggen dat na een dergelijk onderzoek de Tweede Kamer kan blijven stilzitten. De Kamer zal in dat geval immers moeten toetsen of het onderzoek voldoende is geweest en uiteraard een politiek oordeel moeten vellen.

Wat de Tweede Kamer wel zelf zou moeten doen is onderzoek naar maatschappelijke problemen waar veel burgers bijna dagelijks tegenaan lopen. Voorbeelden zijn er te over: de effectiviteit van de politie bij de bestrijding van de criminaliteit en de overlast op straat, de gevolgen van de marktwerking voor het functioneren van ziekenhuizen, de achteruitgang van de kwaliteit van onze middelbare scholen, de deplorabele toestand van de jeugdzorg etc. Dergelijk eigen onderzoek van de Tweede Kamer heeft twee belangrijke voordelen. In de eerste plaats bevordert het dualisme. De Kamer bepaalt door middel van eigen onderzoek de eigen agenda en wordt hierdoor minder afhankelijk van de regering. Het zorgt er voor dat de Kamer uit de eerste hand informatie inwint die nodig is voor een goede beoordeling en aanpak van maatschappelijke vraagstukken. Daarnaast kan eigen onderzoek de Kamer dichter bij de burgers brengen. Door zelf onderzoek te doen, hoorzittingen te houden en deskundigen, uitvoerders en burgers te raadplegen kan de Kamer zich zinvol en zichtbaar bezig houden met de oplossing van problemen die mensen werkelijk interesseren.

De Tweede Kamer heeft onlangs een bescheiden aanzet daartoe gegeven. In 2009 stelde de Kamer de Toekomst- en onderzoeksagenda 2010 vast. Twee typen onderzoek worden onderscheiden: onderzoeken naar de uitvoeringspraktijk van bestaande wetgeving en toekomstgericht onderzoek naar ontwikkelingen die zich op een bepaald beleidsterrein kunnen afspelen. Voorlopig ziet de Kamer ruimte voor maximaal drie onderzoeken per jaar. Dat is een stap in de goede richting maar vermoedelijk te weinig om het experiment werkelijk te laten slagen. Er is meer nodig. Uit buitenlandse parlementaire ervaringen blijken de volgende succesfactoren van belang.

- *Niet alleen incidentele onderzoeken maar systematische controle.* Onderzoek moet een normale en continue bezigheid worden van de vaste Kamercommissies. Hierdoor zakken onderwerpen na een eenmalig onderzoek niet in de aandacht weg maar worden zij voor langere tijd op de agenda gehouden. Alleen dan kunnen echte resultaten worden geboekt.
- *Geen onderzoek met uitsluitend Haagse actoren.* Onderzoek moet vooral worden gedaan in samenspraak met en na raadpleging van deskundigen, uitvoerders en belanghebbende burgers. Alleen dan wordt er evenwichtige en concrete kennis vergaard en komt er ook daadwerkelijk contact met de samenleving tot stand.
- *Toereikende en goede ondersteuning.* Er moet afgerekend worden met het taboe dat de ambtelijke staf van de Kamer niet mag worden uitgebreid en versterkt. Er is geen parlement ter wereld dat goed kan functioneren zonder goede staf. Op dit vlak steekt de huidige ondersteuning van de Kamer wel heel schril af ten opzichte van parlementen in andere landen.

-
 Wat verder nodig is dat er voldoende Kamerleden beschikbaar zijn voor dergelijk onderzoek. Bij de huidige omvang van de Kamer vereist dat een zekere prioritering van onderzoeksthema's. Wat in elk geval niet moet gebeuren is het verminderen van het aantal Kamerleden. Het is een modieus idee dat nergens toe dient. Integendeel, het zal het parlement voor de burger nog onzichtbaarder maken en zijn slagkracht in relatie tot de regering verder doen afnemen.

Maar het allerbelangrijkste misschien nog is de kwaliteit van de parlementariërs die het onderzoek moeten uitvoeren. Parlementariërs hoeven niet deskundig te zijn op elk terrein maar wel bereid om zich intensief bezig te houden met de problemen waar veel burgers mee te maken hebben. Parlementariërs die niet achter elke mediahype aanhollen maar door hard en professioneel te werken er werkelijk op uit zijn om maatschappelijke problemen op te lossen. Dat is wat wij als burgers van onze volksvertegenwoordiging mogen verwachten.

Luc Verhey,
 Hoogleraar staats- en bestuursrecht en directeur van het Montesquieu Instituut aan de
 Universiteit Maastricht